

Міністерство освіти і науки України
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України

Навчальна дисципліна
“Фінансовий менеджмент”

Тема 6 АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ

Викладач: д. держ. упр., професор
кафедри “Управління персоналом та економіки праці”
Статівка наталія Валеріївна

План лекції

- 1) Зміст і завдання аналізу фінансової звітності.
- 2) Методи аналізу фінансової звітності.
- 3) Аналіз балансу.
- 4) Аналіз звіту про фінансові результати.
- 5) Аналіз звіту про рух грошових коштів.
- 6) Аналіз звіту про власний капітал.

1

ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Ключова мета аналізу фінансової звітності -

дослідження впливу прийнятих господарських рішень для поліпшення фінансового стану підприємства, його спроможності вчасно погасити свої зобов'язання, для пошуку резервів підвищення його платоспроможності й фінансової стійкості.

Основні завдання аналізу фінансової звітності:

- 1) проведення попереднього (експрес) аналізу фінансового стану підприємства з використанням балансу і звіту про фінансові результати;
- 2) аналіз стану і використання необоротних активів;
- 3) аналіз стану і використання оборотних активів та джерел їх формування;
- 4) аналіз джерел засобів і оцінка фінансової стійкості;
- 5) аналіз платоспроможності підприємства і ліквідності його балансу;
- 6) аналіз прибутку і рентабельності;
- 7) розробка заходів щодо поліпшення фінансово-господарської діяльності підприємства.

1 Попередній аналіз виконують за три етапи:

- підготовчий етап;
- попередній огляд бухгалтерської звітності;
- економічне читання і аналіз звітності.

Мета першого етапу - прийняти рішення про доцільність аналізу фінансової звітності.

Мета другого етапу - ознайомлення з річним звітом чи пояснювальною запискою до бухгалтерської звітності.

Мета третього етапу - проведення попереднього аналізу і узагальненої характеристики фінансово-господарської діяльності підприємства. Тут відбирають невелику кількість показників і постійно відстежують їх динаміку.

Аналізуючи тенденції основних показників,

слід враховувати **обмеження бухгалтерського балансу**, а саме:

- баланс *фіксує* результати фінансово-господарських операцій *на звітну дату*;
- баланс відповідає на питання, що являє собою підприємство на даний *момент*, але не дає відповіді на питання, *у результаті чого склалося* таке становище;
- баланс, що вивчається *ізолювано*, не забезпечує просторового і часового порівняння;
- оцінка балансових показників можлива тільки *із залученням даних про обіг грошових коштів*;
- баланс є зведенням моментних даних на кінець звітного періоду, а тому, відповідно, *не відображає стану засобів підприємства* протягом звітного періоду;
- обмеження балансу - закладений в ньому *принцип використання цін придбання*;
- *недостатньо повно у балансі показано прибуток* - основний показник діяльності підприємства.

Один з варіантів відбору аналітичних показників для попереднього аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

<i>Напрямок фінансового аналізу</i>	<i>Показник</i>
1. Оцінка економічного потенціалу підприємства	
1.1 Оцінка майнового стану	<ul style="list-style-type: none"> • Величина основних засобів і їх частка в активах • Коефіцієнти зносу, оновлення і вибуття основних засобів • Загальна сума господарських засобів (валюта балансу)
1.2 Оцінка фінансового стану	<ul style="list-style-type: none"> • Величина власного капіталу і його частка у джерелах засобів • Коефіцієнт загальної ліквідності • Частка власних оборотних засобів у оборотних активах і короткотермінових зобов'язаннях • Частка довгострокових зобов'язань у джерелах засобів • Коефіцієнт покриття запасів
1.3 Наявність неблагополучних статей у бухгалтерській звітності	<ul style="list-style-type: none"> • Збитки • Довгострокова дебіторська заборгованість • Списана безнадійна дебіторська заборгованість • Нестачі і витрати від псування цінностей • Відрахування до резерву сумнівних боргів, непродуктивні витрати і втрати
2. Оцінка результативності фінансово-господарської діяльності	
2.1 Оцінка прибутковості	<ul style="list-style-type: none"> • Бухгалтерський прибуток • Рентабельність продажу • Рентабельність поточної діяльності
2.2 Оцінка динаміки підприємства	<ul style="list-style-type: none"> • Темпи зростання виручки від реалізації, активів і прибутку • Оборотність активів і власного капіталу • Тривалість операційного і виробничого циклів
2.3 Оцінка ефективності використання економічного потенціалу	<ul style="list-style-type: none"> • Рентабельність авансованого (сукупного) капіталу • Рентабельність власного капіталу

2

Основні завдання аналізу основних засобів:

- визначення забезпеченості підприємства і його структурних підрозділів основними засобами, стану і рівня їх використання на основі системи показників;
- розрахунок впливу використання основних засобів на обсяг виробництва продукції та інші показники ;
- встановлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів.

Показники стану й ефективності використання основних засобів об'єднують в ***три групи***, які характеризують:

- 1) забезпечення підприємства основними засобами (фондомісткість, фондоозбросність, коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства);
- 2) стан основних засобів (коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт приросту основних засобів);
- 3) ефективність основних засобів (фондовіддача основних засобів, рентабельність основних засобів).

3

У процесі аналізу вивчають **структуру оборотних активів**, розміщення їх у сфері виробництва й обігу, ефективність використання. Поглиблено вивчають окремі групи оборотних активів, які спричиняють найбільший вплив на платоспроможність і фінансову стійкість: виробничі запаси, дебіторську заборгованість, грошові кошти.

Основні завдання аналізу стану оборотних активів полягають у:

- оцінці раціональності структури оборотних активів, що дає змогу виділити ресурси, обсяги яких явно збиткові, та ресурси, придбання яких потрібно прискорити, вивільнити кошти, іммобілізовані в запаси, підвищити ліквідність таких активів і покращити платоспроможність підприємства;
- порівнянні фактичних залишків нормованих оборотних активів зі встановленими нормативами в розрізі кожного виду;
- розрахунку показників оборотності усіх оборотних активів і основних їх груп та їхньому зіставленні з аналогічними показниками попередніх періодів для виявлення позитивних і негативних тенденцій.

4

Основні завдання аналізу джерел засобів і оцінки **фінансової стійкості підприємства** полягають у:

- вивченні складу, структури і динаміки джерел формування капіталу підприємства;
- виявленні факторів зміни їх величини;
- оцінці рівня фінансового ризику на основі дослідження фінансової структури капіталу;
- оцінці змін пасиву балансу з точки зору підвищення рівня фінансової стійкості підприємства;
- обґрунтуванні оптимального варіанту співвідношення власного і позичкового капіталу підприємства.

5

Аналіз платоспроможності підприємства та ліквідності його балансу спрямований на вирішення таких завдань:

- ефективного управління складом і структурою активів і пасивів підприємства;
- забезпечення прибуткової діяльності суб'єкта господарювання;
- розроблення і реалізація ефективної кредитної політики;
- забезпечення однакових темпів приросту дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- факторний аналіз ліквідності активів;
- розроблення заходів щодо поліпшення платоспроможності підприємства.

6

Основні завдання **аналізу фінансових результатів** діяльності суб'єкта господарювання полягають у:

- вивченні змін кожного показника за звітний період у порівнянні з базисним;
- структурному аналізі відповідних статей;
- вивченні динаміки змін показників за ряд періодів (кварталів, років);
- дослідженні впливу окремих факторів на прибуток і рентабельність;
- аналізі беззбитковості виробництва і реалізації продукції.

7

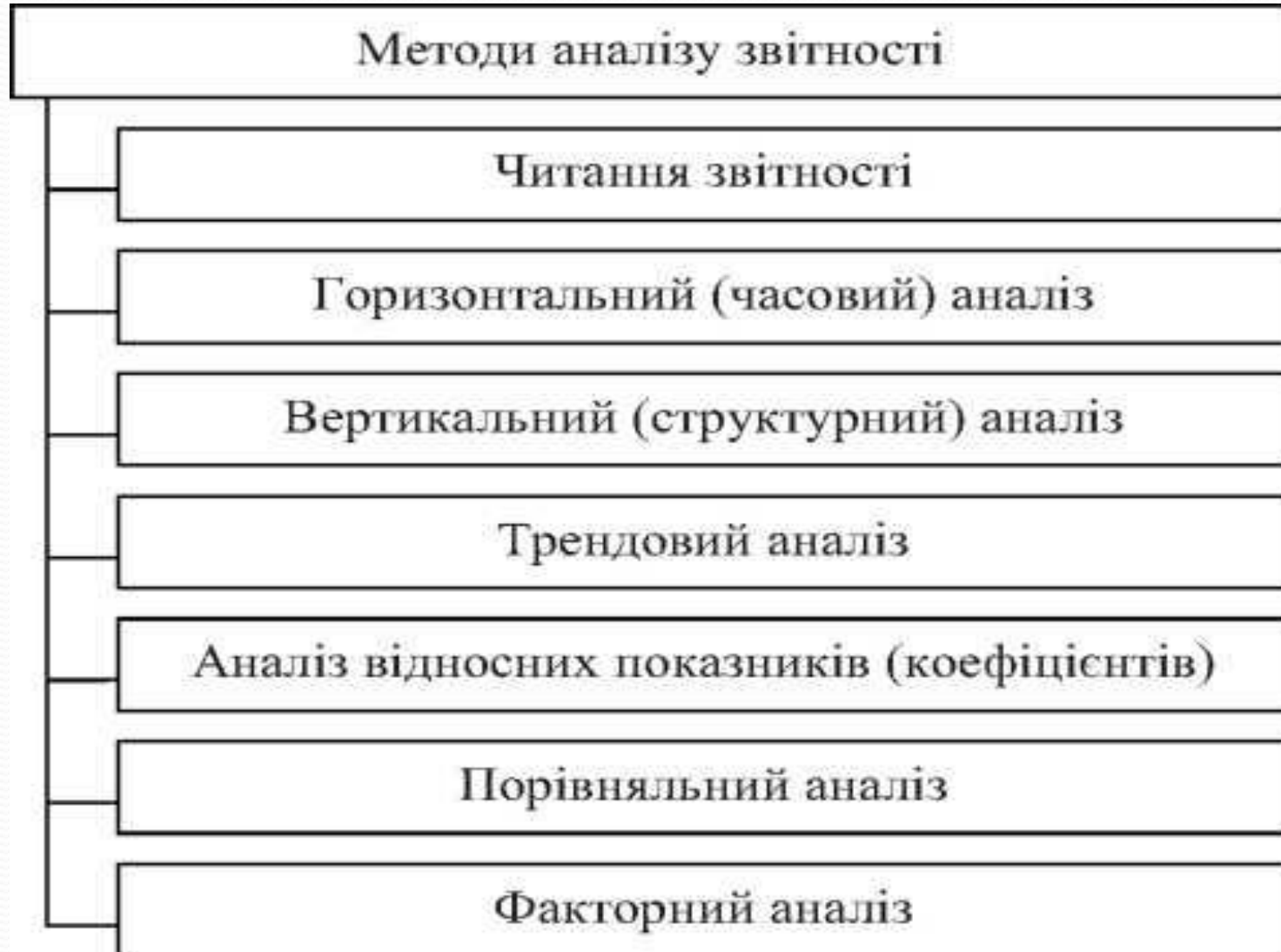
Результатом аналізу фінансової звітності повинно бути розроблення системи фінансових планів, надання пропозицій власникам підприємств щодо ефективної їх реалізації.

2

МЕТОДИ АНАЛІЗУ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Основні методи аналізу фінансової звітності

Читання звітності - визначення абсолютних показників, представлених у звітності, та оцінка майнового стану підприємства, коротко- і довготермінових джерел формування капіталу, фінансового стану і результативності господарювання.

Горизонтальний (часовий) аналіз - порівняння статей фінансової звітності з попереднім періодом.

Вертикальний (структурний) аналіз - розрахунок структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної статті звітності на результати в цілому.

Принципова схема проведення горизонтального і вертикального аналізу

1. Горизонтальний аналіз

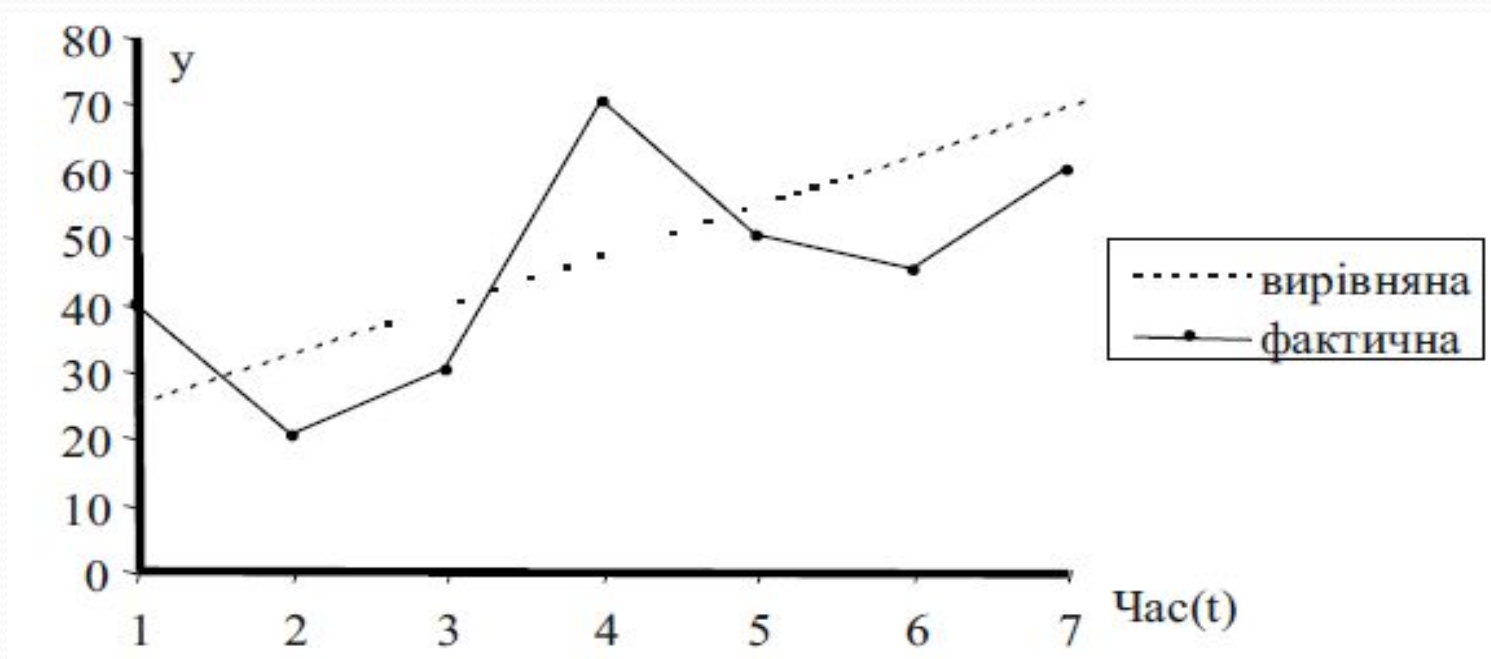
Показник	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду	
	тис. грн	%	тис. грн	%
	—————→ Напря́м порівня́ння показника			
Разом		100,0		100,0

2. Вертикальний аналіз, %

Показник	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
	↓	↓
	Напря́м порівня́ння показника	
Разом	100,0	100,0

Трендовий аналіз - порівняння кожної статті звітності з рядом попередніх періодів і визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показника.

Рис. 1. Динаміка показника підприємства за семирічний період

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) - розрахунок співвідношень статей звітності, визначення взаємозв'язків показників.

Фінансові коефіцієнти можна умовно поділити на такі групи:

- показники ефективності виробничої діяльності;
- показники ліквідності;
- показники фінансової стійкості;
- показники ділової активності.

Порівняльний аналіз - внутрішньогосподарське порівняння окремих показників підприємства, підрозділів, цехів або міжгосподарське порівняння показників даного підприємства з показниками конкурентів та з середньогалузевими даними.

Факторний аналіз - аналіз кількісного впливу окремих факторів на результативний показник.

Інструментами факторного аналізу є:

- спосіб ланцюгових підстановок,
- спосіб відносних різниць,
- індексний метод,
- кореляційно-регресійний аналіз.

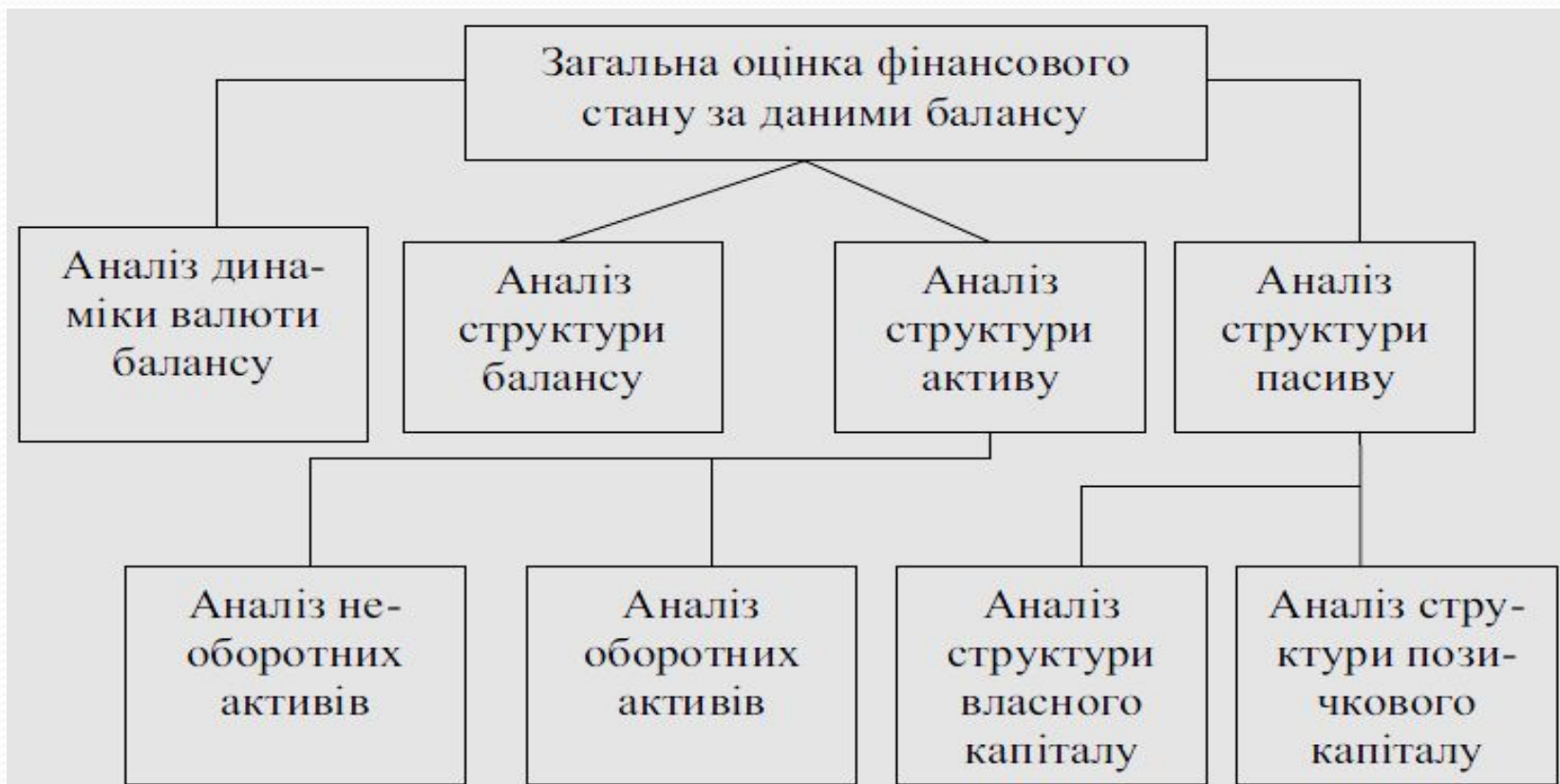

3

АНАЛІЗ БАЛАНСУ

Мета аналізу балансу - на основі дослідження активів і пасивів своєчасно виявити недоліки у фінансовій діяльності та розробити заходи щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Зміст і послідовність проведення аналізу фінансового стану підприємства за даними балансу подано на рис. 2.

Аналіз балансу розпочинається з дослідження загальної суми майна (активів) підприємства і динаміки її зміни протягом аналізованого періоду.

Збільшення валюти (підсумку) балансу свідчить про розширення обсягу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Досліджуючи причини збільшення валюти балансу, необхідно враховувати вплив переоцінки основних засобів, інфляційних процесів, збільшення термінів розрахунків з дебіторами, кредиторами та ін. Причини неплатоспроможності підприємства в умовах розширення виробництва слід шукати в нераціональній фінансовій, інвестиційній, ціновій і маркетинговій політиці.

Зменшення суми валюти балансу в звітному періоді свідчить про зниження господарського обороту, що може призвести до неплатоспроможності підприємства. Така обставина може бути пов'язана зі зменшенням платоспроможного попиту покупців, обмеженням доступу на ринки необхідної сировини, матеріалів, енергоносіїв тощо.

Для одержання об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства доцільно порівнювати за ряд періодів зміни середньої величини майна зі змінами фінансових результатів діяльності підприємства (виручки від реалізації продукції та прибутку).

Горизонтальний і вертикальний аналіз балансу.

Горизонтальний аналіз балансу зводиться до побудови аналітичної таблиці, у якій абсолютні балансові показники доповнюються відносними показниками темпів зростання (зниження). У **табл. 2** наведена форма для горизонтального аналізу активу балансу. Аналогічно проводять аналіз пасиву балансу.

Збільшення залишків за такими статтями, як «Грошові кошти», «Поточні фінансові інвестиції», «Нематеріальні активи», «Основні засоби», свідчить про поліпшення фінансового стану, зростання обсягів і інтенсивності виробництва .

Зростання «хворих» статей є негативним явищем у фінансовому плані. Фінансовим менеджерам необхідно глибше вивчати причини зростання сум за статтями «Незавершене будівництво», «Довгострокові фінансові вкладення», «Довгострокова дебіторська заборгованість», «Відстрочені податкові активи», оскільки вони не беруть участі у виробничому обороті і їх зростання здебільшого негативно впливає на результати господарювання підприємств.

Горизонтальний аналіз бухгалтерського балансу

Показники	Дата					
	1.01 (база)		1.07		1.01	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Актив						
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:						
залишкова вартість		100				
первісна вартість		100				
знос		100				
Незавершене будівництво		100				
Основні засоби:						
залишкова вартість		100				
первісна вартість		100				
знос		100				
Довгострокові фінансові інвестиції:						
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств		100				
інші фінансові інвестиції		100				
Довгострокова дебіторська заборгованість		100				
Відстрочені податкові активи		100				
Інші необоротні активи		100				
Усього за розділом I		100				
II. Оборотні активи						
Запаси:						
виробничі запаси		100				
незавершене виробництво		100				
готова продукція		100				
товари		100				
Векселі одержані						
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:		100				
чиста реалізаційна вартість						
первинна вартість		100				
резерв сумнівних боргів		100				

Продовження 10.2

1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		100				
з бюджетом		100				
за виданими авансами		100				
з нарахованих доходів		100				
із внутрішніх розрахунків		100				
Інша поточна дебіторська заборгованість		100				
Поточні фінансові інвестиції		100				
Грошові кошти і їх еквіваленти:						
в національній валюті		100				
в іноземній валюті		100				
Інші оборотні активи		100				
Усього за розділом II		100				
III. Витрати майбутніх періодів		100				
Баланс		100				

Вертикальний аналіз балансу здійснюється за блоками: розраховується частка постійних і поточних активів у валюті балансу; далі досліджується їх структура. Аналогічно вивчаються пасиви: спочатку визначається частка інвестованого капіталу і поточних пасивів у валюті балансу; далі досліджується їх структура.

Структура балансу дозволяє уявити про можливості ефективного використання активів і джерел фінансування підприємства - виокремити елементи, які спричиняють найсуттєвіший вплив на його фінансовий стан. При аналізі балансу особливу увагу необхідно приділяти елементам, що мають найбільшу питому вагу, і елементам, частка яких змінювалася скачкоподібно.

Вертикальний аналіз балансу можна виконувати за такою формою (табл. 3).

Вертикальний аналіз бухгалтерського балансу, %

Показники	Дата		
	1.01	1.07	1.01
1	2	3	4
Актив			
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість			
первісна вартість			
знос			
Незавершене будівництво			
Основні засоби:			
залишкова вартість			
первісна вартість			
знос			
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі у капіталі інших підприємств			
інші фінансові інвестиції			
Довгострокова дебіторська заборгованість			
Відстрочені податкові активи			
Інші необоротні активи			
Усього за розділом I			
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси			
незавершене виробництво			
готова продукція			
товари			
Векселі одержані			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість			
первинна вартість			
резерв сумнівних боргів			
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом			
за виданими авансами			
з нарахованих доходів			
із внутрішніх розрахунків			

Закінчення табл. 10.3

1	2	3	4
Інша поточна дебіторська заборгованість			
Поточні фінансові інвестиції			
Грошові кошти за їх еквіваленти:			
в національній валюті			
в іноземній валюті			
Інші оборотні активи			
Усього за розділом II			
III. Витрати майбутніх періодів			
Баланс			

Оцінка фінансової стійкості підприємства.

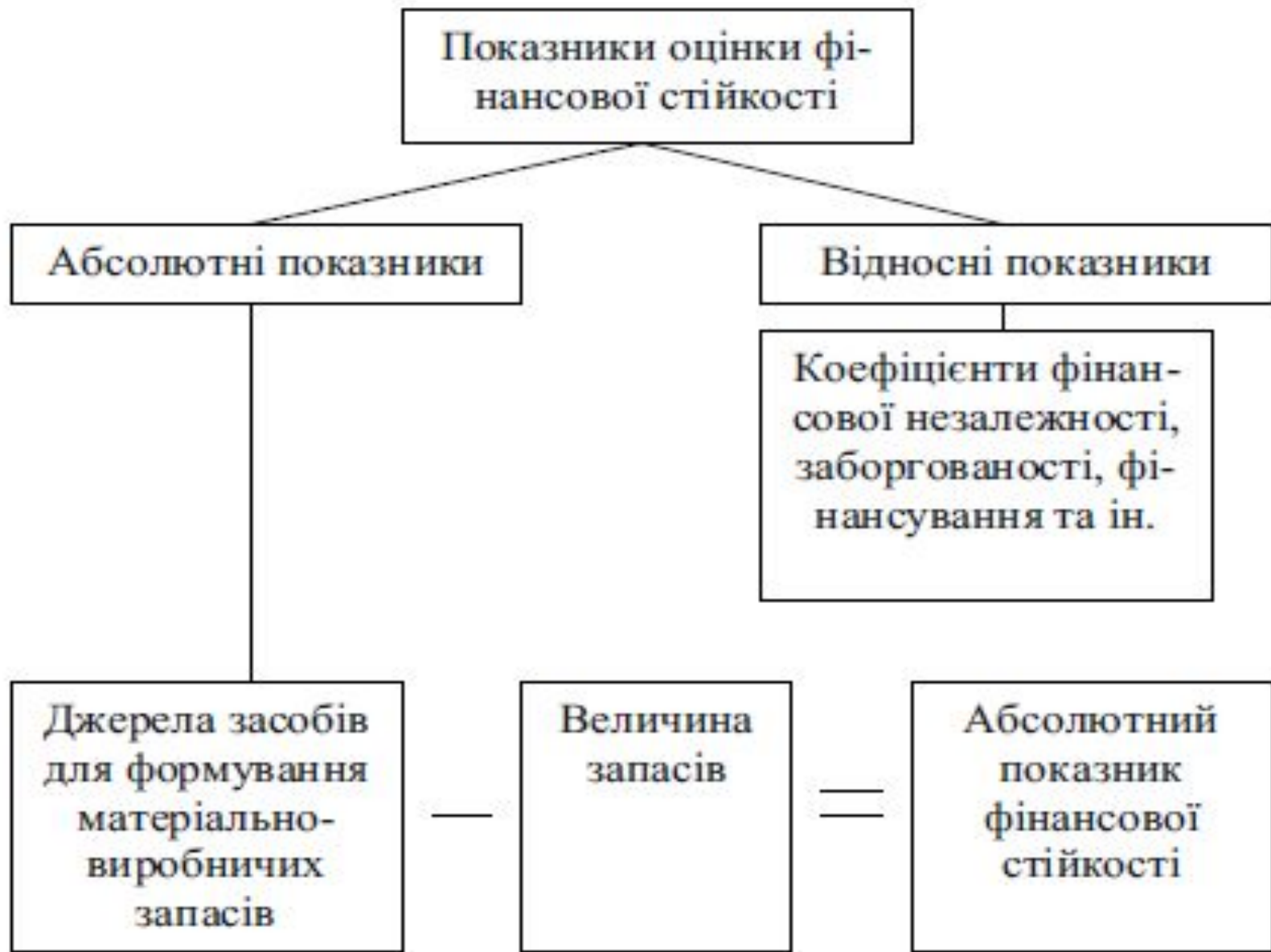
Фінансова стійкість підприємства - це його спроможність забезпечити фінансову діяльність за рахунок власних коштів, не допускаючи невиправданої кредиторської заборгованості, та своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Мета аналізу фінансової стійкості підприємства - забезпечення його розвитку, переважно за рахунок власних засобів, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності при мінімальному рівні підприємницького ризику.

На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори:

- ✓ стан підприємства на товарному і фінансовому ринках;
- ✓ випуск і реалізація конкурентоспроможної продукції;
- ✓ його рейтинг у діловому співробітництві з партнерами;
- ✓ міра залежності від зовнішніх кредиторів та інвесторів;
- ✓ наявність неплатоспроможних дебіторів;
- ✓ величина і структура витрат, їх співвідношення з грошовими доходами;
- ✓ рівень професійної підготовки менеджерів.

Фінансова стійкість підприємства характеризується системою абсолютних і відносних показників (рис. 3).

Рис. 3. Показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства

Узагальнюючим абсолютним показником фінансової стійкості є відповідність або невідповідність (надлишок або дефіцит) джерел засобів для формування запасів і витрат, тобто різниця між величиною джерел засобів і величиною запасів і витрат.

Для характеристики джерел формування запасів і витрат використовуються три показники:

1) Наявність власних оборотних засобів (ВОЗ), що визначається як різниця між сумою джерел власних засобів і вартістю необоротних активів:

$$\text{ВОЗ} = \text{ВК} - \text{НА}$$

де **ВК** - джерела власних засобів;

НА - необоротні активи підприємства.

2) Наявність власних оборотних і довгострокових позичкових джерел засобів для формування запасів і витрат (ВОД), що визначається підсумовуванням власних оборотних засобів і довгострокових кредитів:

$$\text{ВОД} = \text{ВК} - \text{НА} + \text{ДК} \quad \text{або} \quad \text{ВОД} = \text{ВОЗ} + \text{ДК},$$

де **ДК** – довгострокові кредити.

3) Загальна величина основних джерел засобів для формування запасів і витрат (ЗДЗ), що дорівнює сумі власних оборотних засобів, довгострокових і короткострокових кредитів:

$$\text{ЗДЗ} = \text{ВОД} + \text{КК},$$

де **КК** - короткострокові кредити.

Трьом показникам наявності джерел засобів для формування запасів і витрат відповідають три показники забезпеченості запасів і витрат:

1) **надлишок (+) або дефіцит (-) власних оборотних засобів (ВОЗ):**

$$\pm \text{ВОЗ} = \text{ВОЗ} - \text{З},$$

де **З** - запаси і витрати.

2) **надлишок (+) або дефіцит (-) власних і довгострокових джерел фінансування запасів (ВОД):**

$$\pm \text{ВОД} = \text{ВОД} - \text{З}$$

3) **надлишок (+) або дефіцит (-) загальної величини основних джерел засобів для формування запасів і витрат (ЗДЗ):**

$$\pm \text{ЗДЗ} = \text{ЗДЗ} - \text{З}.$$

Наведені показники забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування трансформуються у трифакторну модель (**M**):

$$M = (\pm \text{ВОЗ}; \pm \text{ВОД}; \pm \text{ЗДЗ}),$$

де функція $M(x)$ визначається так:

$$M(x) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } x \geq 0 \\ 0, & \text{якщо } x < 0. \end{cases}$$

Можна виділити чотири типи фінансових ситуацій:

1) **Абсолютна стійкість фінансового стану**, яка зустрічається дуже рідко. Вона задається умовою: надлишок (+) власних оборотних засобів або рівність величин власних оборотних засобів і запасів. З даної умови випливає система обмежень для показників :

$$M_1(1,1,1), \text{ тобто } \pm \text{ВОЗ} \geq 0; \pm \text{ВОД} \geq 0; \pm \text{ЗДЗ} \geq 0.$$

2) **Нормальна стійкість фінансового стану**, яка гарантує виконання фінансових зобов'язань підприємства:

$$M_2(0,1,1), \text{ тобто } \pm \text{ВОЗ} < 0; \pm \text{ВОД} \geq 0; \pm \text{ЗДЗ} \geq 0.$$

3) **Нестійкий фінансовий стан**, за якого ще зберігається можливість поновлення рівноваги за рахунок поновлення реального власного капіталу і збільшення власних оборотних засобів, а також за рахунок додаткового залучення довгострокових кредитів:

$$M_3(0,0,1), \text{ тобто } \pm \text{ВОЗ} < 0; \pm \text{ВОД} < 0; \pm \text{ЗДЗ} \geq 0.$$

4) **Кризовий фінансовий стан**, за якого підприємство знаходиться на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість підприємства та інші оборотні активи не покривають навіть його кредиторську заборгованість та інші короткотермінові зобов'язання:

$$M_4(0,0,0), \text{ тобто } \pm \text{ВОЗ} < 0; \pm \text{ВОД} < 0; \pm \text{ЗДЗ} < 0.$$

Відносні показники фінансової стійкості характеризують міру залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів.

Аналіз фінансової стійкості підприємства з використанням відносних показників може здійснюватися за такими показниками:

- коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу);
- маневреність робочого капіталу;
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- коефіцієнт концентрації залученого капіталу;
- коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування);
- коефіцієнт забезпечення власними коштами.

Для оцінки фінансової стійкості підприємства з використанням відносних показників аналізується їх динаміка, фактичні значення коефіцієнтів порівнюються з нормативними значеннями.

Аналіз показників платоспроможності та ліквідності

Платоспроможність підприємства - це його можливість і здатність своєчасно і повністю виконувати фінансові зобов'язання перед внутрішніми і зовнішніми партнерами, а також перед державою.

Ліквідність активів - це здатність підприємства швидко і з мінімальним рівнем фінансових втрат перетворити активи у грошові кошти.

Ліквідність балансу - здатність підприємства своєчасно розраховуватися за боргові зобов'язання. Тобто ліквідність балансу характеризує платоспроможність підприємства.

Для оцінки зміни міри платоспроможності й ліквідності підприємства необхідно порівнювати показники балансового звіту за різними групами активів і зобов'язань. На основі цього порівняння визначають абсолютні й відносні показники.

У практиці фінансового менеджменту для визначення платоспроможності підприємства використовуються такі **абсолютні показники**:

- 1) перевищення усіх активів над зовнішніми зобов'язаннями;
- 2) величина чистих активів;
- 3) зміна абсолютного показника чистого оборотного капіталу;
- 4) порівняння і оцінка відповідних груп активів (за мірою зменшення ліквідності) та пасивів (за мірою терміновості оплати зобов'язань).

Дякую за увагу!

Контактна інформація:
моб. тел.: (050)215-47-27
e-mail: ostativka@mail.ru